

GENERALDIREKTØREN

DR Byen

Emil Holms Kanal 20

DK-0999 København C

T +45 3520 3040

www.dr.dk

Maria Rørbye Rønn

D +45 3520 3628

E mrr@dr.dk

3. maj 2017

Kære

Du har den 19 februar 2017 klaget over overskriften og omtalen af P1 Debat den 16. februar 2017. Efter at redaktionen afviste din kritik den 17. marts, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og udarbejdet en indstilling til min afgørelse.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg har valgt at følge.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn

Generaldirektør

Kopi: Journalen

Jurachef Peter Skov

Etikchef Inger Bach

Redaktionschef Judith Skriver

Gennemgang af sagen.

Den 19. februar 2017 henvender klager sig til DR, fordi han er utilfreds med overskriften på den programtale, DR har lagt ud i forbindelse med programmet P1 Debat den 16. februar.

Den lyder: *"Brandattentat i Ry: Hvem har ansvaret."*

Klager skriver: *"Der er absolut INGEN der på nuværende tidspunkt ved hvad årsagen/motivet til overfaldet er og at kalde det et "attentat" er fuldstændig vanvittigt. Det kan kun betegnes som et forsøg på at tale handlingen yderligere op – og i brødteksten tales der jo også om "overfald" hvilket vel alt andet lige er noget mere dækkende og retvisende. Iht Gyldendal er et attentat defineret som bla: Attentat, mord eller mordforsøg, der med politisk eller religiøst sigte bliver begået på indflydelsesrige personer....][.Jeg finder brugen af ordet attentat særdeles misvisende, manipulerende og uanstændig idet det antyder en organisationsgrad og en hensigt med overfaldet som ikke på nogen måde er kendt eller bevist."*

Klager ønsker at ordet "attentat" fjernes fra overskriften og erstattes med eksempelvis overfald.

Den 2. marts 2017 sender redaktionschef Judith Skriver et svar til klager. *Heri skriver hun: "Vi har på redaktionen taget afsæt i alle de meninger, der er blevet delt i aviser, på radio og tv – samt de sociale medier, hvor der spekuleres i hvad, der gemmer sig bag angrebet med brændende benzin, og hvem der bør og skal tage ansvaret, når unge angriber hinanden med brændende benzin.*

Vi har inviteret en række debattører til programmet, som ønsker at debattere ansvar for angrebet med brændende benzin.

Alle kilder vurderer, at der er tale om et livsfarligt angreb, når der bruges brændende benzin. Om ordet attentat er forkert, er der delte meninger om. Flere, der arbejder med unge i det socialpædagogiske arbejde, vurderer, at der er tale om mordforsøg, når man angriber med brændende benzin, og at når man er 16 år, så kender man konsekvenser af sine handlinger.

I programmet understreges flere gange, at vi ikke kender motivet og de bagvedliggende omstændigheder eller forklaringer i Ry, og at Skanderborg kommunens pressemøde og rapport intet nyt bringer for dagen."

Klager er imidlertid ikke tilfreds med det svar, hvilket han meddeler i et svar til redaktionschefen den 2. marts. Herefter retter klager en henvendelse til lytternes og seernes redaktør om sagen. Heri står: *"Klagen går på P1 debats anvendelse af ordet "attentat" som jeg mener bør fjernes fra overskriften på programmet der*

stadig ligger online. Jeg har forståelse for at man er gået lidt i selvsving fordi sagen unægteligt har "Hund bider mand" karakter når man kigger på hvem der er overfaldsmand hhv offer, men at kalde angrebet/overfaldet eller hvad man ellers vil kalde hændelsen, for et "attentat" er som sagt at tillægge drengene politiske motiver, som intet tyder på de har haft.

Jeg mener P1 debat bør fjerne ordet og erstatte det med et andet der faktisk svarer til hændelsens karakter."

Herunder er optrykt den omtale, som DR lagde ud forud for programmet: *P1 Debat: Brandattentat i Ry - hvem har ansvaret?*

Sendt første gang 16. februar kl. 12:15

Fire drenge overfalder en femte 16-årig kammerat med en benzinbombe i Ry, Mølleskolen og kommunen har undersøgt sagen, alle siger, at de har gjort, hvad de kunne. Hvem har ansvaret, når den slags overfald sker på Mølleskolen i Ry og andre steder?

Hvorfor angriber unge drenge hinanden med brandbomber? Hvor er kammerater, forældre, lærere, politikere henne?

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

Klager ønsker ordet "brandattentat" fjernet fra omtalen, da han mener, at ordet tillægger de drenge, der er tiltalt som gerningsmænd et politisk motiv, de aldrig har haft med handlingen.

Ifølge DR's sprogredaktør Martin Kristiansen er Den Danske Ordbog det afgørende redskab til at fastslå moderne ords betydning. Den Danske Ordbog beskriver ordforrådet i moderne dansk fra ca. 1955 til i dag. Den giver besked om ordenes stavning, bøjning, udtale, oprindelse, betydning og brug.

I henhold til Den Danske Ordbog angiver den følgende om ordet "attentat": *"mord eller mordforsøg på en indflydelsesrig person, udført af én eller flere oprørere, som regel af religiøse eller politiske grunde".*

I en anden og overført betydning, angiver ordbogen, at "attentat" kan være et "angreb" eller "anslag" mod nogen eller noget. Der angives et eksempel fra Berlingske Tidende i 1991. *"Mordet i påsken på chefen for Treuhandanstalt i Berlin var symbolsk et attentat mod genforeningen BerIT91".*

I den konkrete sag viser en søgning i artikelbasen Infomedia, at bl.a. Ekstra Bladet samt B.T. og MetroXpress benytter ordet "brandattentat" i artikler om den pågældende hændelse i Ry i februar.

En gennemgang af brugen af ordet "attentat" og "brandattentat" viser, at ordet forekommer både i konkret og overført betydning, men navnlig i forbindelse med politiske eller religiøse sager. Eksempelvis da daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen (V) og udenrigsminister Per Stig Møller (K) i 2003 blev angrebet med maling på Christiansborg.

Eksempelvis skriver BT den 19. marts 2003 om episoden: *"Attentatet udsatte statsministerens pressemøde i flere timer, fordi Per Stig Møller skulle helt hjem til Allerød for at skifte tøj."*

Senere, da sagen fører til dom, skriver Ekstra Bladet den 22. juli 2004: "Maling-attentat kostede 113.000 kr." DR omtaler ikke hændelsen som et attentat, men som et overfald.

Det gør DR derimod, da den daværende integrationsminister Rikke Hvilshøj i juni 2005 er ude for, at ukendte gerningsmænd om natten sætter ild til ministerens carport og bil, mens minister og familie sover. En ukendt aktionsgruppe, "Grænseløse Beate", tager skylden for brandstiftelsen. Forbrydelsen er aldrig opklaret.

I august året efter skriver DR: *"Politiet opgiver at finde Hvilshøjs attentatmand. Politiet har opgivet at finde gerningsmanden til brandattentatet mod integrationsminister Rikke Hvilshøj. Opklaringsarbejdet bliver indstillet. Den yderste højrefløj har været under mistanke og en gruppe, der kalder sig Grænseløse Beate."*

I lighed med DR benytter en række andre medier også ordene "attentat" og "brandattentat" i forbindelse med brandstiftelsen mod ministerens bopæl.

Går vi frem til de seneste måneder benytter Ugeavisen Haderslev ordet "brandattentat" om en hændelse, som heller ikke er opklaret. Det drejer sig om en omtale af, at ukendte gerningsmænd to gange inden for kort tid har sat ild til Jyske Vestkystens redaktionsbil. Ugeavisen Haderslev skriver den 22. marts i år:

"Brandattentat giver utryghed. Påsat. For anden gang på et halvt år har ukendte gerningsmænd sat ild på JV Haderslevs redaktionsbil. Hvorfor redaktionens biler skulle brændes af to gange, er uklart."

Sammenfattende ud fra denne gennemgang synes der at være en vis sproglig kutyme over i hvert fald ti år for, at ordet "attentat" indgår i journalistisk omtale, også selv om der ikke er tale om en livstruende hændelse. (Eksemplet med maling på statsministeren og udenrigsministeren i 2003). Der synes ligeledes at være en sammenhæng mellem den sproglig brug af ordet og hændelsens mulige tilknytning til en form for politisk motiveret voldsanvendelse – eller alene gisningen om denne. Eksemplet med daværende minister Rikke Hvilshøj er aldrig opklaret, men pressen har anset begivenheden for at være knyttet til Hvilshøjs embede dengang som minister for integration, hvilket naturligvis er næret af, at en aktionsgruppe har hævdet at stå bag. Episoden for relativt nylig fra Haderslev er ikke opklaret og motivet er derfor ukendt, men alligevel rejser den lokale avis det spørgsmål, om gerningerne har en forbindelse med, at bilerne tilhører en bestemt type virksomhed – en avis. Når man sammenholder den praktiske mediemæssige anvendelse af ordet "attentat" med ordbogsdefinitionen synes der at være 1) en sammenhæng, således at ordet fortrinsvis bruges, når der er tale om en bevidst og mere eller mindre planlagt voldsanvendelsen navnlig over for personer eller grupper, som repræsenterer en

politisk, religiøs eller lignende magt. Der synes også – jævnfør ordbogsdefinitionen – at være en anvendelse af ordet "attentat" i mere generel og overført betydning. I den konkrete sag, hvor DR P1 bringer den pågældende debatudsendelse, er den offentlige viden om motivet bag handlingen temmelig spinkel. Det siges kort i optakten og den skriftlige omtale til P1 Debat den 16. februar 2017, at fire unge drenge overfalder en femte med en benzinbombe. Der er tale om skolebørn. Det er en alvorlig hændelse, men på dette tidspunkt i februar kender ingen motiv, handlingsmønster og forsætlighed i forhold til gerningen. Det er gisninger, sådan som det også fremgår af svaret fra DR's redaktionschef for P1 Debat til klager. DR's etiske regler om sprogbrug slår fast: At det skal være et klart og forståeligt sprog. At sproget skal sikre kvalitet og forståelighed, og at sproget skal fremme troværdighed og gennemsigtighed. (Kapitel 13)

Reglerne giver et fingerpeg om den retning, som DR gerne vil fremme gennem sit sprog, men er på ingen måde en facitliste i forhold til, hvilke ord, som DR's medarbejdere kan og bør anvende i konkrete situationer. Endvidere udvikler sproget sig løbende, hvilket programmerne hver dag afspejler.

Klager skriver som begrundelse for sin sag, at DR tillægger overfaldsmændene/drengene nogle politiske motiver, der ikke er dækning for på tidspunktet for gerningen, og det kan klager have ret i. DR kan gisne, men ikke vide hvad der ligger bag. Det fremgår også af svaret fra redaktionschefen. Klager har også ret i, at der er en vis sammenkædning mellem bevidst brug af vold, planlægning og et politisk motiv, som man altså ikke kender her på det tidspunkt, hvor udsendelsen sendes.

DR brugte i sin overskrift ordet "brandattentat" som en konstatering, hvilket der ikke var belæg for. På det tidspunkt var der tale om en række modsatrettede fortolkninger og gisninger, men der var ikke på nogen måde var vished om begivenhedsforløb og motiv. Dog stod så meget klart, at nogle mindreårige drenge var i besiddelse af en brandbombe på gerningstidspunktet. Omvendt viser journalistisk praksis, at ordet "attentat" og "brandattentat" indgår i skildring af voldsbegivenheder, hvor der heller ikke er sikkerhed for, hvad omstændigheder og motiv er for dette, jævnfør gennemgangen ovenfor. Ifølge Martin Kristiansen, DRs sprogredaktør, er der sket en metaforisk brug af ordet "attentat". Martin Kristiansen skriver: *"Filosoffen Anders Fogh Jensen skriver i sin bog om metaforer: "Vi skaber og udlægger vores livsverden ved at hente mening et sted fra og overføre på et andet. Denne transport af struktur kaldes 'metafor', og det er en pointe, at den ikke kun foregår på et sprogligt plan, men også på et tanke- og handlingsplan. Metaforer er også noget, vi gør ting med."*

Med andre ord er det ikke et usædvanligt fænomen, at man bruger et udtryk, der stammer fra fx en politisk kontekst og med en særlig voldsomhed' og bruger det i en anden sammenhæng, hvor strukturen i hændelsen minder om, om end motiv, målestok og sammenhæng er en anden."

Selv om ordet ikke var præcist i denne sammenhæng, er det ikke en så markant og entydig overtrædelse af de meget generelle bestemmelser om hensigten med sprog anvendelse i DR's etiske regelsæt, at DR's etiske regelsæt kan siges at være overtrådt. Jeg ser heller ingen støtte for klagers påstand om, at der skulle være tale om et "bevidst" forsøg fra DR's side på at tillægge gerningsmændene et politisk motiv.

Konklusion og sammenfatning

DR benyttede ordet "brandattentat" på en konstaterende måde i forbindelse med programtalen til P1 Debat den 16. februar 2017. Brugen af ordet var upræcis, da der på det pågældende tidspunkt ikke var overblik over såvel hændelsesforløb som motiv for gerningerne, da en ung mand fik kastet brændende benzin på sig. Men der er en journalistisk praksis for at anvende ordet "attentat" i bredere forstand end i den ordbogsmæssige definition, således også når medier ikke er klar over omstændighederne i et hændelsesforløb, og hvor der er tale om gisninger. Derfor er brugen her ikke en overtrædelse af de i øvrigt meget generelle bestemmelser i DR's sproglige etiske retningslinjer. Ordet optrådte som en konstatering, men det er ikke noget til støtte for klagers påstand om, at det skulle have været et bevidst forsøg fra DR's side på at skyde gerningsmændene nogle politiske motiver i skoene. Klagers krav om, at ordet skal fjernes, afvises. Klager får ikke medhold.

Sagen giver dog anledning til atter engang at påpege nødvendigheden af akkuratesse og omhyggelighed i sprogbrug – ikke mindst når det drejer sig om forhold af straffemæssig karakter og navnlig på et tidspunkt, hvor der ikke er faldet dom.

Jesper Termansen, den 20. april 2017